МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Декан факультету педагогіки,
психології та соціальної роботи
_____ Тетяна ФЕДІРЧИК
«28» березня 2023 р.

ПРОГРАМА
АТЕСТАЦІЇ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Освітній рівень **– Перший (бакалаврський)**
Галузь знань **– 05 «Соціальні та поведінкові науки»**
Освітня програма **«Соціальна психологія»**

Чернівці – 2023

Програма підсумкової атестації складена відповідно до освітньо-професійної програми «Соціальна психологія » першого (бакалаврського) рівня (затверджена Вченою радою Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича протокол № 6 від «21 травня» 2021 р., та введена в дію наказом ректора № 243 від «29 червня» 2021 р.)

Розробники:

Андрєєва Ярослава Федорівна – кандидат психологічних наук, доцент
Зварич Ігор Михайлович – доктор філологічних наук, професор
Поліщук Оксана Миколаївна – кандидат психологічних наук, доцент
Гуляс Інеса Антонівна – доктор психологічних наук, професор
Гаркавенко Ніна Власіївна – кандидат психологічних наук, доцент

Погоджено з гарантом ОПП «Соціальна психологія »

Гарант ОПП _____ Ярослава АНДРЄЄВА
(підпис) (прізвище та ініціали)

Затверджено на засіданні кафедри психології

Протокол № 7 від “28” лютого 2023 року

Завідувач кафедри _____ Ярослава АНДРЄЄВА
(підпис) (прізвище та ініціали)

Схвалено методичною радою факультету педагогіки, психології та соціальної роботи

Протокол № 8 від “28” березня 2023 року

Заступник декана факультету

з навчально-методичної роботи _____ Інна ПРОКОП
(підпис) (прізвище та ініціали)

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Професійне становлення майбутніх психологів передбачає забезпечення системи психологічних знань студентів, формування системи психологічних умінь та навичок, на яких ґрунтується професійна діяльність фахівців.

Комплексний іспит із психологічних дисциплін спрямований на встановлення рівня фахової готовності студентів до виконання професійних обов'язків відповідно до освітнього рівня „бакалавр".

Основна мета атестації здобувачів вищої освіти – виявлення теоретичної та практичної підготовки студентів в галузі психологічної науки, сформованості їх як психологів-дослідників, встановлення у них рівня дослідницьких умінь та навиків, рівня творчих здібностей та ініціативності, розвитку умінь застосовувати набуті психологічні знання у процесі діагностування та прогнозування психічного розвитку особистості.

Зміст програми атестації здобувачів вищої освіти охоплює навчальний матеріал з таких дисциплін: ***загальна психологія, соціальна психологія, психодіагностика та педагогічна психологія***. Навчальний матеріал, включений до змісту програми комплексного фахового іспиту, ґрунтується на класичних психологічних теоріях видатних вітчизняних зарубіжних вчених, новітніх концепціях. Програма охоплює: методологічні основи теорії психології, визначення індивідуальних особливостей та закономірностей психічного розвитку на різних етапах життя людини. Запропоновані практичні завдання передбачають систематизацію теоретичних знань, визначення вмінь майбутніх психологів застосовувати набуті знання у професійній діяльності.

Основою програми державного спиту є вимоги до фахової підготовки студентів відповідно до першого (бакалаврського) рівня освіти, а саме: студенти повинні оволодіти такими теоретичними **знаннями, уміннями та навичками**:

- засвоїти основні закономірності, принципи, умови, особливості розвитку та функціонування психіки людини;
- уміти діагностувати та встановлювати тип конкретної людини відповідно до переліку заданих психологічних властивостей;
- уміти вивчати індивідуальність дитини та дорослої людини;
- здійснювати психологічний вплив на особистість у межах професійного спілкування;
- уміти керувати процесом формування дитячого чи трудового колективу;
- уміти підвищувати свою психологічну культуру, використовувати досягнення психологічної науки практики;

- уміти самостійно організовувати проводити психологічні дослідження.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ КОМПЛЕКСНОГО ІСПИТУ

ПРОГРАМА З КУРСУ «ЗАГАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ»

Предмет, завдання та принципи **сучасної психології**, її місце в системі наук.

Структура сучасної психології, класифікація галузей психології, предмет їх вивчення. Основні сучасні напрямки розвитку психологічної науки в західних країнах, їх основні положення.

Структура психологічного дослідження. Емпіричні методи дослідження, їх класифікація, вимоги до їх проведення, їх переваги та недоліки.

Поняття про психіку. Свідоме та несвідоме в ній. Суспільно-історична природа свідомості, її функції.

Поняття про діяльність та її структуру: види діяльності, дії, операції, цілі, мотиви, засоби. Роль умінь і навичок як компонентів діяльності, їх формування.

Поняття «відчуття» як простого психічного процесу. Класифікації відчуттів. Види відчуттів. Основні властивості відчуттів. Поняття про пороги відчуттів.

Процес сприймання, його специфіка та місце в пізнавальній діяльності. Загальна характеристика основних видів сприймання за формами існування матерії, основні властивостей сприймання. Відчуття та сприймання.

Поняття про увагу, її критерії, функції та значення в життєдіяльності людини. Характеристика видів, форм і властивостей уваги. Уважність. Причини справжньої розсіяності уваги.

Пам'ять як вищий пізнавальний процес. Характеристика процесів пам’яті. Умови та мнемічні прийоми ефективного запам’ятовування. Основні причини забування. Класифікація і характеристика видів пам’яті.

Поняття про мислення. Місце мислення у пізнанні дійсності. Класифікація видів мислення. Основні операції мислення, наведіть приклади. Характеристики мислення. Роль мислення у розв’язуванні задач. Зв’язок мислення та мовлення. Мова та мовлення. Види мовлення, їх роль у процесі спілкування.

Поняття про уяву та її роль у життєдіяльності та творчості людини. Основні види уяви, критерії їх виділення. Прийоми створення нових образів уяви.

Поняття про емоції та почуття, співвідношення цих понять і значення в житті людини. Базові емоції, їх види за Б.І. Додоновим. Поняття про вищі почуття, їх види, наведіть приклади. Емоційні стани особистості, їх

характеристика. Зовнішній прояв емоційних станів, необхідність керування ними в міжособистісному і професійному спілкуванні.

Воля та вольові якості особистості. Структура складної вольової дії. Роль волі в життєдіяльності людини.

Поняття про мотивацію та мотиваційну сферу особистості, їх характеристики. Види основних потреб і мотивів.

Поняття про здібності, їх види. Фізіологічна основа здібностей. Обдарованість, талант, геніальність як вищі прояви здібностей. Вплив раннього виявлення задатків для розвитку здібностей. Види здібностей. Виділіть загальні та спеціальні здібності, необхідні психологу.

Темперамент як динамічна характеристика особистості; його фізіологічна основа. Основні теорії темпераменту. Характеристика типів темпераменту. Особливості спілкування з дітьми-представниками різних темпераментів.

Поняття про характер і його структуру. Види рис характеру. Зв'язок характеру та темпераменту. Поняття про акцентуації характеру, історія їх вивчення. Порівняння рис гіпертимного та дистимічного типів акцентуацій характеру. Виховання, самовиховання та перевиховання характеру. Порівняльний аналіз демонстративного та екзальтованого типів акцентуацій характеру за К. Леонгардом.

Поняття «людина», «індивід», «особистість», «індивідуальність», «особа», «суб'єкт». Самосвідомість, образи Я і Я-концепція особистості. Взаємозв'язок між поняттями «самооцінка», «самоповага», «рівень домагань». Структура особистості. Рушійні сили розвитку особистості. Аналіз психоаналітичної та гуманістичної концепцій розвитку особистості. Епігенетична концепція розвитку особистості Е. Еріксона.

ПРОГРАМА З КУРСУ «СОЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ»

Місце соціальної психології в системі наукового знання. Предмет соціальної психології. Зв'язок соціальної психології з іншими науками. Соціальна психологія та її зв'язок з іншими науками. Проблеми і задачі соціальної психології.

Становлення і розвиток соціальної психології як науки. Передумови виникнення соціально-психологічних знань. Виділення соціальної психології в самостійну науку. Полеміка про предмет соціальної психології. Розвиток соціальної психології на Україні.

Сучасна західна соціальна психологія. Основні теоретичні напрямки сучасної західної соціальної психології. Специфіка соціально-психологічного підходу до розуміння особистості. Психоаналітичні підходи. Біхевіористський підхід. Когнітивні теорії. Символічний інтеракціонізм.

Методологічні проблеми соціально-психологічних досліджень. Поняття методології наукового дослідження. Принципи соціальної психології. Основні вимоги до наукового дослідження в соціальній психології.

Основні методи дослідження соціальної психології. Основні методи соціально-психологічних досліджень: спостереження, різні види опитувань, тести, експеримент, соціометрія, моделювання. Соціально-психологічне опитування. Репрезентативність вибірки. Специфіка експерименту в соціальній психології. Етика експериментального дослідження

Специфіка соціально-психологічного підходу до спілкування. Структура спілкування. Специфіка соціально-психологічного підходу до спілкування. Розвиток спілкування в онтогенезі. Функції спілкування та його структура. Спілкування як взаємодія. Компоненти процесу взаємодії. Види взаємодії.

Комунікативний та перцептивний аспект спілкування .
Спілкування як комунікація. Засоби комунікації. Модель комунікативного процесу за Лассуелом. Спілкування як перцепція та взаєморозуміння. Роль соціальної перцепції у процесі взаєморозуміння. Основні напрямки дослідження соціальної перцепції.

Психологічні засоби впливу у процесі спілкування . Способи і механізми впливу. Реакція зараження. Паніка. Навіювання. Переконання. Наслідування. Теорії та закони наслідування. Мода та чутки як соціально-психологічні феномени.

Поняття про групи в соціальній психології. Характеристики великих груп. Види груп в соціальній психології. Реальні і умовні групи. Великі групи: тимчасові, неорганізовані (натовп, аудиторія, публіка); стійкі групи (класи, соціальні стани, нації); професійні групи – демографічні групи. Основні характеристики великих соціальних груп. Ціннісний погляд на проблему людських об’єднань.

Проблема малої групи в соціальній психології. Поняття і види малих груп. Класифікація малих груп: первинні і вторинні, формальні і неформальні, відкриті і закриті, групи членства і референтні групи. Структура малої групи. Соціологічний та соціально-психологічний підходи до вивчення малих груп (Е.Мейо, Дж.Морено, К.Левін).

Динамічні процеси в малій групі. Механізми і розвиток малої групи. Механізми утворення малих груп. Поняття групових норм. Девіантна поведінка. Механізми формування групової згуртованості. Групова поляризація. Феномен групового тиску. Конформізм. Класичні експерименти М.Шеріфа, С.Аша, С.Милграма.

Сутність соціально-психологічного впливу. Соціальна фасилітація. Феномен деіндивідуалізації. Сила впливу ситуації та опір груповому тиску. Основні засоби соціально-психологічного впливу.

Лідерство і керівництво. Типи лідерів. Теорії лідерства. Стилі лідерства і керівництва. Лідерство і групова динаміка. Методи вивчення лідерства. Стиль керівництва і проблеми ефективності групової діяльності і згуртованості групи. Харизматична особистість. Авторитет.

Прийняття групового рішення. Основні чинники формування групової думки і прийняття рішення. Групові конфлікти і механізми прийняття рішення. Методи підвищення ефективності прийняття рішення групою. Соціальна ідентифікація особистості.

Міжгрупові відносини. Диференціація і інтеграція в міжгрупових відносинах. Міжгрупові стосунки на рівні соціальної стратифікації. Домінування малої соціальної групи. Інтегративні міжгрупові феномени. Відносини між малими групами та їх вплив на внутрішньогрупові процеси.

Соціально-психологічна структура особистості. Специфіка постановки проблеми особистості в соціальній психології. Огляд основних зарубіжних соціально-психологічних концепцій особистості. Структура особистості. Основні підходи до вивчення особистості. Я-концепція. Локус контролю.

Проблема детермінації соціальної поведінки особистості. Поняття соціальної установки. Структура соціальної установки. Функції соціальної установки в регуляції соціальної поведінки особистості.

Соціалізація особистості. Поняття соціалізації та її соціально-психологічний аспект. Огляд теоретичних концепцій соціалізації. Основні етапи соціалізації особистості. Асоціалізація, десоціалізація, ресоціалізація.

Соціальні ролі. Поняття соціальної ролі і різні підходи до пояснення соціальних ролей. Види соціальних ролей. Основні характеристики соціальних ролей. Виплив соціальної ролі на розвиток особистості. Засвоєння соціальних ролей. Гендерні ролі. Проблеми ціннісних орієнтацій особистості.

ПРОГРАМА З КУРСУ «ПСИХОДІАГНОСТИКА»

Вступ до психодіагностики Основні поняття психодіагностики. Полеміка навколо статусу психології як науки. Історія становлення терміну «психодіагностики» (та суміжних з ним) та предмету її вивчення у зарубіжній психології. Історія оформлення терміну «психодіагностика» у вітчизняній практиці. Галузі психодіагностики – шкільна, клінічна, професійна. Діагностичний метод та підходи.

Історія психодіагностики Передісторія психодіагностики. Внесок Жана Ескироль та Едуарда у Сегена розвиток наукової психодіагностики. Вимір індивідуально-психологічних відмінностей між людьми Френсісом Гальтоном. Внесок А. Біне у вимірювання інтелекту. Внесок видатних вчених у розвиток групового тестування. Розвиток тестів для діагностики некогнітивної сфери особистості. Тестування в освіті. Класифікація психодіагностичних методик (за Терлецькою). Загальна характеристика психодіагностичних методик. Формалізовані методики. Класи формалізованих методик. Зміст і мета психологічного тестування. Опитувальники. Проективні техніки. Психофізіологічні методи. Малоформалізовані методики. Аналіз продуктів діяльності. Етичні норми у психодіагностиці.

Психологічний діагноз Поняття про психологічний діагноз. Теоретична схема психологічного діагнозу (за Янушем Рейковським). Співвіднесення медичного та психологічного аналізів. Причини діагностичних помилок.

Психодіагностична ситуація Загальне поняття про психодіагностичну ситуацію. Структурні компоненти психодіагностичної ситуації. Типи психодіагностичних ситуацій.

Вимоги до побудови методик. Стандартизація і норми тестових показників Поняття про стандартизацію. Поняття норми у психодіагностиці. Вимоги до проведення психодіагностичного дослідження. Репрезентативність психодіагностичного дослідження.

Кореляційний аналіз Загальне поняття про кореляцію. Види коефіцієнтів кореляцій. Властивості коефіцієнтів кореляції. Загальна класифікація кореляційних зв'язків. Поняття про рангову кореляцію. Ранжування. Коефіцієнт кореляції Пірсона, Коефіцієнт кореляції r-Спірмена. Коефіцієнт кореляції τ-Кендала.

Визначення надійності та валідності тесту Поняття надійності у психодіагностиці. Типи надійності. Різновиди надійності (за Гуревичем). Поняття про валідність. Види валідності.

Норми та змістовне значення тестових показників Поняття норми у психодіагностиці. Статистичні поняття. Міри центральної тенденції.

Вимірювання і шкали Поняття про вимірювання. Вимірювальні шкали. Як визначити в якій шкалі виміряне явище

Психометрика. Етапи побудови первинної форми тесту Основні поняття про психометричні процедури. Визначення кількості завдань (специфікація тесту). Розробка завдань. Оформлення тесту. Пілотажне дослідження. Аналіз завдань.

Вимірювання інтелекту Загальне поняття про інтелект. Підходи до визначення інтелекту. Тести для вимірювання інтелекту, їх види. Структура інтелекту. Моделі інтелекту.

Опитувальники Загальне поняття про опитувальники. Види опитувальників, форми запитань та представлення результатів. Психометричний парадокс.

Проективні техніки Поняття про проективні техніки. Передісторія проективної діагностики. Проекція: від феномена до принципу дослідження. Проективна гіпотеза і проектні методики, їх види. Роль стимулу у проективних методиках.

ПРОГРАМА З КУРСУ «ПЕДАГОГІЧНА ПСИХОЛОГІЯ»

Предмет, завдання та структура педагогічної психології Предмет і завдання педагогічної психології. Структура педагогічної психології. Міжпредметні зв'язки педагогічної психології з іншими науками. Історія становлення педагогічної психології як науки.

Принципи та методи педагогічної психології Проблеми педагогічної психології. Принципи педагогічної психології. Методи дослідження педагогічної психології.

Загальні та вікові характеристики учбової діяльності Загальні характеристики учбової діяльності. Співвідношення понять «учбова діяльність», «учіння», «навчання» й «научіння». Види научіння, їх розвиток в онтогенезі. Психологічні чинники успішності научіння.

Зовнішня структура учбової діяльності Формування учбової мотивації, її види. Учбова задача у структурі учбової діяльності. Учбові дії як засіб виконання учбових задач. Види учбових дій. Самоконтроль і самооцінка учня. Засвоєння – основний продукт учбової діяльності.

Соціально-психологічні механізми, типи та види навчання Зміст і сутність категорії навчання. Історичні методи та форми організації навчання. Основні типи навчання та їхні психологічні моделі.

Соціально-психологічні аспекти виховання підростаючого покоління. Загальне поняття про виховання, його відмінність від навчання. Основні теорії виховання. Засоби і методи виховання. Рівні та інститути виховання. Психологічні основи організації перевиховання.

Психологія самовиховання і самоудосконалення особистості Самовиховання як вища форма самоуправління у вихованні. Самопізнання як необхідний етап самовиховання і самоудосконалення.

Психологічна характеристика педагогічної діяльності Загальна характеристика педагогічної діяльності. Здібності у структурі суб'єкта педагогічної діяльності. Характеристика основних педагогічних умінь. Стилі педагогічної діяльності. Психологічний аналіз уроку в діяльності вчителя.

Педагогічне спілкування, його стилі, функції та структура Педагогічне спілкування, його функції та структура. Стилі педагогічного

спілкування. Бар’єри педагогічної взаємодії. Страхи вчителів, сценарії їх подолання.

Контроль та оцінювання успішності учнів / студентів Педагогічний контроль як інструмент управління процесом освоєння знань, умінь та навичок. Види та форми здійснення контролю. Критерії оцінювання знань учнів / студентів.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література

1. Власова О.І. Педагогічна психологія: Навч. посібник.- К.: Либідь, 2015. – 400 с.
2. Волошок О.В. Практикум із психології: навч.-метод. посібник / О.В. Волошок, М.Б. Кліманська, О. С. Штепа. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2010. – 96 с.
3. Галецька І.І., Сосновський Т. Психологія здоров'я. – Львів: Вид. центр ЛНУ, 2016. – 338 с.
4. М'ясоїд П.М. Загальна психологія. – К.: Вища школа, 2004. – 487 с.
5. Максименко С.Д. Загальна психологія. – К.: Центр навчальної літератури, 2014. – 272 с.
6. Орбан Лембрик Л.Е. Психологія управління: Посібник.-К.: Академвидав, 2003. – 568 с.
7. Орбан-Лембрик Л.Е. Соціальна психологія: Посібник. – К.: Академвидав, 2003. – 44с.
8. Психологічний словник / За ред. В.І. Войтка. – К.: Вища школа, 1982. – 216 с.
9. Психологія: підручник / Ю. Л. Трофімов, В. В. Рибалко, П. А. Гончарук та ін.- К.: Либідь, 2005. – 560 с.
10. Роменець В.А., Маноха І.П. Історія психології XX століття: Навч. посіб./ Вст. Ст. В. О. Татенко, Т. М. Титаренко. – К.: Либідь, 1998. – 992 с.
11. Трофімов Ю.Л. Інженерна психологія: підручник. – К.: Либідь, 2012. – 264 с.
12. Цимбалюк І.М , Яницька О.Ю. Загальна психологія. Модульно-рейтинговий курс для студентів вищих навчальних закладів. – К.: ВД «Професіонал», 2004. – 304 с.

Додаткова література

1. Бабенко В.В. Основи теорії ймовірностей і статистичні методи аналізу даних у психологічних і педагогічних експериментах: Навчальний посібник – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2009. – 184 с.
2. Баклицький І.О. Психологія праці. Посібник. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2004. – 504 с.
3. Балабанов Л. М. Судова патопсихологія (питання визначення норми і відхилень). – Донецьк: Сталкер, 1998. – 432 с.
4. Волошина В.В., Волинська Л.В., Стадницька С.О., Темперук О.В. Загальна Психологія: Практикум. – К.: Каравела, 2005. – 280 с.
5. Волошина, Л.В., Долинська С.О. Загальна психологія: практикум: навч. посібник. – К.: Каравела, 2005. – 280 с.

6. Загальна психологія: підр. для студ. вищ. навч. закл. / Т.Б. Партико. – К.: Видавничий Дім "Ін Юре", 2008. – 416 с.
7. Крамер Дж.Олстед Д. Маски авторитарности: Очерки о гуру. – Пер.с англ.- М.: Прогресс – Традиция, 2002. – 408 с.
8. Максименко С.Д. Загальна психологія: навч. посібник. – Вид. друге перероб.: доповн. – Київ: Центр навчальної літератури, 2004. – 272 с.
9. Максименко С.Д., Соловієнко В.О. Загальна психологія. – К.: МАУП, 2000. – 256 с.
10. Мар'єнко Б.С. Основи психопатології: Навч.посібник. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2006. – 120с.
11. Партико Т.Б. Курс загальної психології: Навчальний посібник. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2002. – 208 с.
12. Семиченко В.А Психологія педагогічної діяльності: Навч. посібник. – К.: Вища школа, 2004. – 335 с.
13. Цимбалюк І. М. Психологія. – К.: ВД «Професіонал», 2004. – 216 с.

Програму обговорено і затверджено на засіданні
кафедри психології
протокол № 7 від 28 лютого 2023 р.

Завідувач кафедрою психології **Ярослава АНДРЄЄВА**